

Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting

GAËLLE MARLIER^a

DELBROUCK, I., *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting*, 2015, Brugge, Die Keure, 151p.

Panopticon, 37 (5), 457-462
© 2016 Maklu | ISSN 0771-1409 | October 2016

^a Assistente, Instituut voor Strafrecht, KU Leuven en gastdocente, UHasselt (corresp.: gaelle.marlier@kuleuven.be)

Het boek *Aanranding van de eerbaarheid en verkrachting* maakt deel uit van de reeks 'Straf(proces)recht en politierecht in perspectief', uitgegeven door die Keure. Met dit boek wil de auteur beide misdrijven zo volledig mogelijk weergeven, zowel op straf- als op strafprocesrechtelijk vlak. Hij beperkt zich niet tot een analyse van de misdrijven, maar bespreekt de volledige strafrechtketen: opsporing, vervolging, berechting, bestraffing en strafuitvoering.

Het boek bestaat uit zeven delen. In de eerste twee neemt de auteur de misdrijven aanranding van de eerbaarheid en verkrachting onder de loep, waarbij hij de constitutieve bestanddelen van beide misdrijven overloopt en bespreekt. De focus ligt vooral op aanranding van de eerbaarheid. Na de definitie van het misdrijf, gaat hij uitgebreid in op de constitutieve bestanddelen, namelijk 1) een met de zeden strijdige daad, 2) die het algemeen eerbaarheidsgevoel krenkt, 3) de seksuele integriteit van het slachtoffer aantast, 4) gesteld op of met behulp van een welbepaalde persoon, 5) zonder geldige toestemming van het slachtoffer, 6) van een bepaalde ernst en 7) door de dader in die zin gewild. Hij schetst daarbij eerst aan de hand van concrete voorbeelden de gewijzigde opvattingen doorheen de jaren wat het begrip zeden betreft, waarna hij uitvoerig ingaat op de overige constitutieve bestanddelen. Na een overzicht van de algemene constitutieve bestanddelen maakt hij een onderscheid tussen de aanranding van de eerbaarheid zonder geweld of bedreiging en die met geweld of bedreiging. Hij bekijkt het misdrijf met een kritische blik. De auteur wijst op leemtes in de wet en discussies in de rechtsleer, waarbij hij hier en daar zelf een standpunt inneemt. We gaan hieronder kort in op enkele bedenkingen en standpunten van de auteur bij het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid.

Over het misdrijf aanranding van de eerbaarheid is in de rechtsleer al heel wat inkt gevloeid. Voorwerp van discussie is daarbij onder meer de al dan niet strafbaarheid van voyeurisme als aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging (art. 373 Sw.). Ook de rechtspraak was daarover verdeeld. De auteur wijdt in zijn boek een belangrijk deel aan deze problematiek, waarbij hij ingaat op de verschillende vonnissen en arresten (ook onuitgegeven) die daaromtrent gewezen zijn tot het Hof van Cassatie in 2015¹ de knoop uiteindelijk doorhakte. Het Hof besliste dat dergelijke feiten niet onder art. 373 Sw. vallen: het is immers niet voldoende dat de handeling de persoon op wie ze is gepleegd heeft verrast of buiten zijn medeweten is gepleegd. Het lichaam van het slachtoffer moet bovendien tegen zijn wil

¹ Cass. 31 maart 2015, *T. Straf*. 2014, 142, noot T. DECAIGNY.

betrokken zijn bij een handeling die het slachtoffer, op het moment dat de handeling wordt gesteld, in verlegenheid brengt vermits ze in strijd is met de algemene opvatting van de goede zeden. Het heimelijk filmen van een naakte persoon zonder zijn toestemming en medeweten en zonder het gebruik van enige fysieke of morele dwang, maakt geen aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging uit, ook al verschalkt men daarbij het slachtoffer in zijn verwachtingen. In toepassing van dit Cassatie-arrest volgde ook de vrijspraak van een basketbalcoach die meisjes van zijn club naakt had gefilmd in de kleedkamers of in de douche², met heel wat ophef in de media tot gevolg. De auteur uit een aantal kritische bedenkingen bij het Cassatie-arrest. Zo stelt hij de vraag of het Hof zichzelf niet tegenspreekt door te stellen dat als de handeling buiten medeweten van de persoon op wie ze is gesteld plaatsvindt, het slachtoffer ook in verlegenheid moet worden gebracht. Ook vraagt hij zich af of voyeurisme dan wel strafbaar is als het slachtoffer de dader op heterdaad betrapt. Tot slot bekritiseert hij de uitspraak van het Hof omdat die een nieuwe voorwaarde lijkt in te voeren, namelijk de subjectieve beleving van het slachtoffer, die niet door de wetgever is vereist. De auteur meent dat personen die zich in een besloten ruimte bevinden en bespied worden, in hun seksuele integriteit worden geschonden, dergelijk gedrag een overschrijding van de maatschappelijke norm is en dat in deze gevallen voldaan is aan de constitutionele bestanddelen van aanranding van de eerbaarheid met geweld of bedreiging. Hij vindt dat de wet op deze manier zou kunnen worden geïnterpreteerd. De auteur is echter terecht van oordeel dat gelet op de bestaande discussie, wetgevend optreden is aangewezen. De Wet van 1 februari 2016, die de auteur niet meer heeft kunnen bespreken, heeft een einde gemaakt aan de strafrechtelijke leemte en heeft voyeurisme als autonoom misdrijf ingeschreven in art. 371/1 Sw. De wetgever stelt in dit artikel enerzijds strafbaar degene die een persoon observeert of doet observeren of van hem een beeld- of geluidsopname maakt of doet maken rechtstreeks of door middel van een technisch of ander hulpmiddel, zonder de toestemming van die persoon of buiten zijn medeweten, terwijl hij ontbloot is of een expliciete seksuele daad stelt en terwijl hij zich in omstandigheden bevindt, waar hij in redelijkheid kan verwachten dat zijn persoonlijke levenssfeer niet zal worden geschonden. Anderzijds is ook strafbaar hij die de beeld- of geluidsopname van een ontblote persoon of een persoon die een expliciete seksuele daad stelt zonder diens toestemming of buiten diens medeweten toont, toegankelijk maakt of verspreidt, ook al heeft die persoon ingestemd met het maken ervan. De wetgever komt zo tegemoet aan de algemene vraag tot bestraffing van gedrag dat we als maatschappij strafwaardig achten. Deze wetgevende tussenkomst heeft wel tot gevolg dat het behandelde stuk over de al dan niet strafbaarheid van voyeurisme achterhaald is. Voor feiten die plaatsvonden voor de inwerkingtreding van de nieuwe wet is de weergegeven discussie en analyse uiteraard wel nog relevant. Volledigheidshalve willen we ook nog vermelden dat bepaalde straf- en strafprocesrechtelijke aspecten die de auteur verder behandelt, ook gelden voor dit nieuwe misdrijf. Zo kan de bijkomende straf uit art. 382bis Sw. ook opgelegd worden in geval van voyeurisme gepleegd ten aanzien van een minderjarige, geldt een verjaringstermijn van vijftien jaar als de gedraging gepleegd wordt op een minderjarige (ook na correctionalisatie) en is het audiovisueel verhoor van minderjarigen, zoals bepaald in art. 92 Sv., ook van toepassing op dergelijke feiten.

Een ander probleem dat de auteur in het eerste deel aankaart, is het verschil tussen aanranding van de eerbaarheid en verkrachting wat de formulering van de toestemminguitsluitende factoren betreft. Art. 373 Sw. maakte immers enkel melding van aanranding van de eerbaarheid met *geweld of bedreiging*, terwijl art. 375 Sw., dat verkrachting strafbaar stelt, bepaalde dat er geen toestemming is wanneer de handeling is opgedrongen door middel van *geweld, dwang of list of mogelijk is gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichame-*

² Antwerpen 6 mei 2015, *T. Straf.* 2015, 147.

lijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer. De auteur wijst er terecht op dat de wetgever art. 373 Sw. en art. 375 Sw. op dit vlak op elkaar moet afstemmen. De Wet van 1 februari 2016 heeft naast de strafbaarstelling van voyeurisme, ook de misdrijven van aanranding en verkrachting meer op elkaar afgestemd, zodat ondertussen ook deze incoherentie is weggewerkt. Art. 373 Sw. bestraft thans de aanranding met geweld, dwang, bedreiging, verrassing³ of list of die is mogelijk gemaakt door een onvolwaardigheid of een lichamelijk of geestelijk gebrek van het slachtoffer.⁴

Na de bespreking van de constitutieve bestanddelen en de verschillende vormen van het misdrijf, vestigt de auteur de aandacht op de strafbaarheid in geval van een begin van uitvoering van het misdrijf, wat door de wetgever wordt gelijkgesteld met het voltooide misdrijf. Hij gaat daarbij in op verschillende tegenstrijdige arresten en vonnissen met betrekking tot de strafbaarheid van het doen van oneerbare voorstellen aan minderjarigen. Hij heeft daarbij ook oog voor recente wetswijzigingen. Zo gaat de auteur kort in op het nieuwe misdrijf van online grooming, strafbaar gesteld in art. 377^{quater} Sw. en op de nieuwe verzwarende omstandigheid zoals bepaald in art. 377ter Sw. Deze strafverzwaring geldt onder meer bij de misdrijven van aanranding en verkrachting en is van toepassing als het seksuele misdrijf is voorafgegaan door een benadering van een minzestienjarige met het oogmerk om op een later tijdstip dit misdrijf te plegen. Het doen van een voorstel tot ontmoeting aan een minzestienjarige met het oogmerk een misdrijf te plegen en voor zover dit voorstel is gevolgd door materiële handelingen die tot een dergelijke ontmoeting leiden, is thans strafbaar op grond van online grooming, waardoor een beroep op het misdrijf van aanranding van de eerbaarheid niet langer noodzakelijk is. Op het daarbij aansluitend misdrijf van cyberlokkerij ten aanzien van minderjarigen (art. 433bis/1 Sw.) gaat hij evenwel niet in, terwijl dit misdrijf o.i. ook relevant is in deze context.

In vergelijking met het misdrijf aanranding van de eerbaarheid, besteedt de auteur veel minder aandacht aan verkrachting. Wel hanteert hij dezelfde opbouw: hij geeft eerst algemeen een definitie en gaat vervolgens in op de constitutieve bestanddelen, namelijk 1) de seksuele penetratie, 2) de vaginale, anale of orale penetratie, 3) met welk middel ook, 4) de afwezigheid van toestemming, 5) gesteld op een persoon en 6) het algemeen opzet. Daarna bespreekt hij kort de strafbaarheid van de poging, om te eindigen met het nieuwe misdrijf van online grooming.

De auteur beperkt zich niet tot de misdrijven in de titel, maar heeft ook oog voor andere misdrijven die in deze context gepleegd kunnen worden, zoals bijvoorbeeld opzettelijke slagen en verwondingen.

In deel drie bespreekt de auteur exhaustief de verzwarende omstandigheden die de wetgever heeft voorzien bij beide misdrijven. Hij onderscheidt verzwarende omstandigheden in verband met (1) de leeftijd van het slachtoffer, (2) het slachtoffer, en meer specifiek de dood, het gebruik van foltering of opsluiting, de kwetsbare positie van het slachtoffer en het gebruik van een wapen of een op een wapen gelijkend voorwerp en (3) de hoedanigheid van de dader zoals het uitoefenen van een medisch beroep, het bestaan van een familieband of een gezagsverhouding, het verkrijgen als dader van hulp van derden, het handelen met een racistisch of discriminerend motief en het voorafgaand benaderen van een minderjarige beneden de volle leeftijd van zestien jaar. De auteur geeft telkens aan wanneer de verzwarende omstandigheden van toepassing zijn en welke concrete strafverzwaring de dader riskeert.

³ Bedreiging en verrassing werden ook toegevoegd aan de opsomming in art. 375 Sw.

⁴ Daarnaast heeft de Wet van 1 februari 2016 ook art. 373 Sw. aangepast in die zin dat het thans bepaalt dat aanranding gepleegd op de persoon of met behulp van de persoon strafbaar is. De rechtspraak en rechtsleer namen voordien reeds aan dat art. 373 Sw. ook de aanranding *met behulp van de persoon* strafbaar stelt.

Delen vier en vijf zijn vrij beknopt. Deel vier gaat over de overige omstandigheden, dat zijn de verzachtende omstandigheden, de rechtvaardigingsgronden, de schuldsluitingsgronden en de herhaling. Daarbij licht de auteur kort enkele algemene regels toe. In deel vijf bespreekt hij de straffen, zowel de hoofd- als bijkomende straffen, die plegers van aanranding of verkrachting riskeren. Hij besteedt zowel aandacht aan de duur van de straffen, de invulling ervan, de uitvoering en de sanctionering bij niet-naleving. Hij gaat ook kort in op de bestraffing van de rechtspersonen.

Het zesde deel is dan weer vrij omvangrijk en omvat enige aspecten van strafprocesrecht waarbij de auteur onder meer de correctionalisering, de verjaring, de redelijke termijn en de extraterritorialiteit bespreekt. Vooral op enkele relevante onderzoeksdaaden gaat hij diepgaand in. Meer specifiek krijgen het verhoor en het DNA-onderzoek veel aandacht. Hij gaat specifiek in op het verhoor van minderjarige slachtoffers, de audiovisuele opname, de kopie van de verklaring en het overleg met en de bijstand door een advocaat en heeft ook oog voor Europese ontwikkelingen. Zo wijst hij op de Richtlijn 2013/48/EU die een belangrijke invloed op de Belgische wetgeving zal hebben. Deze richtlijn verruimt immers het recht op bijstand en geeft de advocaat een actievere rol. Ook de behandeling voor het vonnisgerecht komt in dit deel aan bod, waarbij kort wordt ingegaan op de behandeling voor een kamer met drie rechters, de behandeling achter gesloten deuren, de minderjarige getuigen en het DNA-profiel. Hij eindigt de bespreking van de aspecten van strafprocesrecht met het onderzoek naar de mogelijkheid van overbrenging van een ernstige besmettelijke ziekte bij gelegenheid van een strafbaar feit. Dit is een toekomstige bijzondere procedure die ingeschreven wordt in de artikelen 524*quater* tem 524*septies* Sv. (uiterlijk in werking op 1 januari 2017). De wetgever wou met deze procedure slachtoffers helpen die vrezen dat ze door de feiten een besmettelijke ziekte hebben overgenomen van de dader of een betrokken derde.

Volledigheidshalve signaleren we dat de Potpourri-wet II (Wet van 5 februari 2016) een invloed heeft op enkele voorgaande strafrechtelijke en strafprocesrechtelijke elementen, en dat deze Potpourri-wet II niet aan bod komt in het boek waardoor bepaalde stukken gedaateerd blijken. De Potpourri-wet II voerde bijvoorbeeld de veralgemeende correctionaliseerbaarheid in van misdaden (waardoor aanranding van de eerbaarheid en verkrachting met de dood tot gevolg thans wel voor de correctionele rechtbank kunnen komen) en wijzigde de strafscales na correctionalisatie (zo bedraagt de straf gesteld op een verkrachting van een minderjarige die geen volle tien jaar oud is na correctionalisatie niet langer gevangenisstraf van drie jaar tot twintig jaar, maar gevangenisstraf van drie jaar tot achtentwintig jaar). Deze veralgemeende correctionaliseerbaarheid leidde ook tot een aanpassing van boek I van het Strafwetboek (bijvoorbeeld de bepalingen in verband met de ontzetting uit de rechten voorzien in art. 31, eerste lid, Sw.). Wat de gevolgen qua strafprocedure betreft kunnen we bijvoorbeeld wijzen op de verandering van de regels met betrekking tot de verjaring van de strafvordering. Zo bedraagt thans de verjaringstermijn in geval van aanranding of verkrachting met de dood tot gevolg gepleegd op een minderjarige twintig jaar en niet langer vijftien jaar. Maar ook de regels over eenheid van opzet bij zedenmisdriven gepleegd ten aanzien van minderjarigen heeft de wetgever aangepast waardoor de verjaring pas begint te lopen vanaf het jongste slachtoffer de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt.

In het laatste deel van het boek gaat de auteur op vrij summiere wijze in op de bescherming van de privacy van de slachtoffers en de strafbaarstelling uit art. 378*bis* Sw. Deze bepaling stelt de publicatie of verspreiding van teksten, tekeningen, foto's, enigerlei beelden of geluidsfragmenten waaruit de identiteit van het slachtoffer kan blijken, strafbaar. Door deze bepalingen garandeert de wetgever de anonimiteit van de slachtoffers en kunnen ze erop vertrouwen dat de zaak met respect voor hun waardigheid zal worden gevoerd.

De auteur analyseert de verschillende aspecten vanuit een theoretische en praktische invalshoek. Per deel citeert de auteur telkens de meest relevante wetsbepalingen. Hij onderbouwt zijn bespreking met stukken uit de parlementaire voorbereiding en omzendbrieven en met relevante rechtspraak (ook onuitgegeven) en rechtsleer. Daarbij heeft hij ook oog voor de evoluties in de wetgeving, rechtspraak en rechtsleer ten gevolge van de gewijzigde opvattingen in de loop van de jaren. In geval van wetswijzigingen houdt hij ook rekening met het gevolg daarvan op de toepassing van de strafwet in de tijd. Aan de hand van talrijke voorbeelden illustreert en concretiseert de auteur de misdrijven, de verzwarende en overige omstandigheden, de straffen en de overige aspecten van strafprocesrecht. Hij blijft zoals gezegd niet louter descriptief. Doorheen zijn boek wijst de auteur op verschillende onduidelijkheden, waarna hij zelf een standpunt inneemt. Belangrijke aangehaalde problemen, zoals de strafbaarheid van voyeurisme, zijn evenwel reeds opgelost door wetgevend ingrijpen waardoor het boek op verschillende vlakken gedateerd is. Ook de Potpourri-wet II heeft een aanzienlijke invloed op verschillende behandelde delen, waardoor het boek niet helemaal up to date is.

